

Хоча, звичайно ж, як влучно зауважив Дж.Кін, «народження та відродження громадянського суспільства завжди пов'язане з небезпеками. Воно дарує свободу деспотам та демократам рівною мірою. Незріле громадянське суспільство може перетворитися на поле битви, на якому завдяки правам і свободам лисиці насолоджуються полованням на курей» [3, с. 51]. Тож у нашій країні це суспільство ще має «визрівати» та розвиватись принаймні настільки, щоб стати вагомим антитезою по відношенню до відмови від свободи заради рівності хоча б у злиднях.

Список використаних джерел:

1. Теплюк М. Публічна влада в Україні: визначення поняття та конституційно-правова природа // Право України. – 2009. - №5. – С. 20.
2. Петришин О. Народовладдя – основа демократичної, правової, соціальної держави // Право України. – 2009. - №6. – С. 8.
3. Кін Дж. Громадянське суспільство: старі образи, нове бачення. – К: Аналітично-дослідницький центр, 2000. – 51 с.

ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПІДХІД : ВІД ПРАВА ДО ФІЛОСОФІЇ

Тимуш І.С.,

професор кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Інтеграція правових систем і шкіл, притаманна кінцю ХХ – початку ХХІ століття, знайшла своє відображення і в сучасній філософії. Інтегральний підхід, що трактує право як сукупність норм, ідей і відносин, був би дійсно оптимальним, коли б ці норми, ідеї і реальні суспільні відносини знаходились у гармонії, що фактично не відбувається. Видається, що в таких умовах на допомогу правознавству потрібна прийти філософія.

Треба мати на увазі, що максимальне філософське розуміння можливе тільки виходячи з деякого інтеграційного погляду на весь спектр можливих формально логічних підходів. Це розуміння не може бути однозначно зафіксовано в деякій єдиній кінцевій теорії, навіть коли вона представляє певну ієрархічну класифікацію філософських теорій. Хоча такі системи класифікації будувати необхідно, але при цьому розуміючи, що їх кількість не може бути кінцевою, і що кожна з таких систем відображає лише деякий принцип інтеграції філософського знання.

Чи займаєтесь ви юриспруденцією, медициною, бізнесом, психотерапією, екологією або просто живете й вчитеся, застосування інтегрального підходу дає гарантію, що ви використовуєте весь спектр ваших можливостей і в будь-якій ситуації маєте найбільші шанси на успіх. Інтегральний підхід може дати вам більш всебічний та ефективний погляд на те, що відбувається всередині вас і у світі навколо.

Прибічники інтегрального підходу вважають, що предметом філософії є "цілісні", "інтегративні" явища світобудови. Так, у якості останніх П.А.Сорокін розглядає "соціокультурні явища в їх родових видах, типах і різноманітних взаємозв'язках", значущі людські взаємодії, що включають суб'єкт взаємодії (індивіда або групу), значення, цінності і норми, які опосередковують процес взаємодії та відкриті дії й матеріальні провідники, за допомогою яких об'єктивуються дії людей (див. : Сорокін П.А. Человек. Цивілізація. Общество, 1992, С.173).

Французький філософ Г.Гурвич використовує не поняття «інтегрального підходу», а поняття "цілісних соціальних феноменів", введене в науковий оборот його співвітчизником М.Моссом, племенником і послідовником Е.Дюркгейма. Цілісні соціальні феномени - це явища соціальної реальності, що пронизують усі сторони суспільного життя, фокусуючи і концентруючи її у собі. Ці феномени є одночасно юридичними, релігійними, естетичними,

економічними тощо. Вони в певних випадках приводять у рух цілісність суспільства та його інститути.

Вважаємо таке цілісне, інтегральне розуміння соціальних феноменів та явищ найбільш доцільним у сучасних умовах. Його застосування логічно як у науці взагалі, так і в правознавстві зокрема. Інтегральна ж філософія в цьому контексті виступає своєрідним «кінцевим пунктом», в якому сходяться та узагальнюються всі науки до досягнення і знання. В результаті такого синтезу різноманітних даних окремих галузей науки виникає досить цілісна та зрозуміла картина світу, який нас оточує.

Зазначимо, що розвиток інтегрального підходу в філософії знайшов своє відображення в електронному журналі "Інтегральна філософія". Журнал є періодичним виданням сайту "Інтегральне співтовариство" (<http://integral-community.ru>), де розглядаються такі основні питання: 1) математизація філософії; 2) проблема "свідомість - тіло"; 3) інтегральна трансформація особистості та суспільства 4) єдине знання. Основна мета сайту – дискусії, обговорення і розробка учасниками проекту можливості створення вчення, що об'єднує всі основні типи знання – світоглядні, наукові, художні та інші. Відображення різних підходів до розуміння інтегральної філософії та забезпечення конструктивних дискусій, спрямованих на координацію різних точок зору і вироблення єдиної позиції в межах основних принципів інтегральної філософії можна знайти сьогодні у журналі «Інтегральна філософія» (див., наприклад, №1 2012 <http://integral-community.ru/magazine/Integral-philosophy-mag1.pdf>).

ПРАВОРОЗУМІННЯ: КОМПАРАТИВНИЙ КОНТЕКСТ

Тихомиров О.Д.,

професор кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

1. У порівняльному правознавстві в епоху модернізму було прийнято (усвідомлено або неусвідомлено, явно або неявно) виходити з допущення, що право існує у всіх країнах, хоча його природа, розуміння, місце і роль у суспільному житті різні. Тому для проведення порівняльно-правових досліджень «необхідно визначити, що ми розуміємо під «правом» і яка роль приділяється йому в різних соціальних системах», інакше «порівняльний аналіз двох уявлень про «право» виявиться помилковим через термінологічну плутанину, тому що в різних правових системах під «правом» маються на увазі зовсім різні речі» [1].

Результати досліджень історії та сучасного стану праворозуміння, які висвітлені в юридичній та філософській літературі свідчать про відсутність загальноприйнятого розуміння права, плюралізм його теорій і концепцій, відсутність умов для появи такого розуміння у найближчому майбутньому, що підтверджується наявністю здійснених останнім часом узагальнень та типизацій праворозуміння новими теоріями та концепціями права, які висвітлені у вітчизняній та зарубіжній літературі.

Як висунута на початку ХХ ст. ідея створення «універсального», «світового» права, так і формальна відмова від неї не змінили прагнення спочатку визначити, що є «право», які його «загально-визнані цивілізованими країнами ідеї й норми», «правові стандарти» і т. д., внаслідок чого іншим соціальним регуляторам приписувалися хоч і своєрідні, але правові властивості. Тим самим досліджувалися не своєрідність регулювання в тій або іншій країні, а ступінь і форми проникнення в них тим або іншим шляхом «права» західної цивілізації, що привело до виокремлення змішаних правових смей, які відбивали незахідні варіанти західної традиції праворозуміння. Не